

e x p o z i ț i e a n i v e r s a r ă 7 0 a n i

**DUMITRU
POPESCU**
pictură

BARAGAN

Pop.

„Și eu am crescut pe câmpul Bărăganului!”

BĂRĂGANUL MEU

Scenografia de teatru e ficțiune modelată pe idei și spații anume concepute, sau impuse și nicidecum artă mimetică.

A fi scenograf 35 de ani, în regim de „foc continuu”, într-un teatru de Operă și Balet, te marchează, ca viziune plastică, pentru tot restul activității creatoare.

Revenirea la pictura de șevalet presupune o remodelare a mijloacelor de expresie, o mai mare libertate dar, paradoxal, și o autocenzură mai aplicată. Ca să fii tu însuși, cunoscând mai toate curentele și stilurile din pictură – de la Renaștere până-n prezent – e un examen greu.

Nimic nu e nou sub soare! Literatura se face din literatură, muzica din muzică, pictura (1) din pictură – spun înțelepții.

Prezentul ciclu (2) pictural, intitulat „BĂRĂGAN”, reprezintă dorința de a-mi exprima dragostea pentru meleagurile natale, amintirile (3) și nostalgia transpuse într-un registru postmodernist, în nota unui realism magic (4), cu accente onirice.

Stările mele interioare, vis-à-vis de un motiv abordat sau altul, ocupă primplanul dar, cu o intenționată detașare (5), teatralizând prin efecte de transparențe și reflecții multiplicare prin panouri de abur și vis. În plus, mărirea sau micșorarea unor fragmente din suprafața tabloului țin de pulsațiile memoriei. Se constată, astfel, că tehnicile scenografice se insinuează în aproape toate lucrările.

Destructurarea formelor, fragmentarea lor și recompunerea suprafețelor reflectate și reverberate în planuri, uneori rectangulare, creează o realitate paralelă, ca un citat din memorie. Un fel de substituire a realității prin imaginarul ficțional. Realitatea își caută Ficțiunea.

Iar această fuziune neconținută dintre real și imaginar conduce la o realitate magică.

„Totodată pictura trebuie să fie palpitație. Un tablou trebuie să aibă o a patra dimensiune: FONDUL SUFLETESC al autorului.” (Vasile Băncilă)

Autor care și-a trăit copilăria și adolescența în Bărăganul ialomițean, pe care nu-l poate nicicând uita și care a lăsat urme adânci în structura sa.

Bărăganul îmi e matrice spirituală. Formula mea sufletească e câmpul infinit, cerul cu ai săi nori fabuloși (6) și orizontul nepopulat, dar, văzut de jur-împrejur.

Tot Vasile Băncilă: „Peisajul bărăganic nu e numai o stare sufletească ci e mult mai mult, e metafizica sufletului.” „Copilul (din Ciulinii Bărăganului) care fugea zeci de kilometri după ciulini, reprezintă simbolul omului care fuge după infinit, să prindă infinitul.”

Schelling concluzionează: „Arta este expresia infinitului în finit.”

Iar eu, parafrazându-l pe Emil Zola, pot afirma: „Le Baragan c'est moi!”

Dumitru Popescu

- (1.) Impresionat de Turner, incitat de (post)impresioniști, marcat de postmodernism, cochetând, pe ici pe colo, cu Magritte...
- (2.) Prozatorul și criticul literar Cornel Ungureanu, în urmă cu vreo trei ani, mi-a sugerat, după ce-mi văzuse niște peisaje minuscule de câmpie, TEMA BĂRĂGANULUI pentru un proiect amplu, recomandându-mi spre lectură eseul filozofic „Spațiul Bărăganului” al lui Vasile Băncilă, prieten și totodată preopinent al lui Lucian Blaga.
- (3.) Amintirile personale, care oricum nu corespund întru-totul realității trăite cândva, au fost augmentate cu imagini și sugestii din proza lui Al.Odobescu, Panait Istrati, Fănuș Neagu, Ștefan Bănulescu și Constantin Țoiu.
- (4.) „Realismul magic” prezent la Ștefan Bănulescu și Fănuș Neagu.
- (5.) În teatrul lui Bertolt Brecht, „Verfremdungseffekt”-ul atenuază efuziunile lirice, solicitând mai mult intelectul în pofida afectului.
- (6.) „Norii” lui Petru Creția – proză poetico-filozofică, copleșitoare prin sugestii de narazme și năluciri.

Felul statorniciei de a fi

Trăirea. Mai mult ca Bărăganul. Terestritatea, și în cadrul ei, spațiul terestru, dețin, culturalmente vorbind, patru forme fundamentale care se situează și printre principalele arhetipuri, muntele (stânca, piatra, măgura, creasta, vârful, peștera), dealul (colina, grădiștea, colnicul, gruiul, movila, gorganul, tumulul), câmpia (pusta, șesul, stepa, bărăganul), apele (izvor, pârâu, râu, fluviu, balta, lacul). Fiecare deține o morfologie susținându-și cu toată complexitatea fenomenologia, fiecare are o sintaxă și un duh exprimate ca metafizică, fiecare deține o proprie adresare vizuală, un vizual aparte, fiecare comportă un ritm propriu care induce o anume trăire. La mare vorbim de orizont care este impecabil și tăios, subliniat și rece, primejdios și de neatins, la câmpie avem de a face cu zare care este oarecum aproximativă și tolerantă, extensivă și somnolentă, la deal vorbim de perspectivă care înseamnă unduire și visare, ritm molcom și legănare, la munte ni se oferă depărtările propice reveriei, panorame dinamice și adâncimi aeriene. Fiecare dintre aceste forme ale pământului își pune decisiv amprenta asupra personalității omului născut acolo și care va purta toată viața urmele locului natal în ochi și în vis, în gând și în amintire, în mers și în gestică, în sufler și în simțire, în atitudine și în vorbire, în gândire și în gust.

Dar pe pământ există numai două locuri de unde se poate vedea și simți infinitul – marea și câmpia. Marea ne arată infinitul ca spațiu, câmpia ne arată infinitul ca eternitate, ca timp. Câmpia oferă ritmuri prelungi, liniare, orizontale toate, câmpia îți aparține mereu, iarna când ninge alb cu bucurii, vara când soarele înalță suflerul, toamna când nostalgia șoptește cu tandrețe, primăvara când păsările induc exuberanțe. Dar mai mult decât oricând câmpia lumii mai atinge pragurile paradisiacului cu cerul înalt, vibrat albastru cu cântec de ciocârlie, cu holde verzi până departe legănate de vânt, cu câmpuri de flori oferindu-ți toate nuanțele culorilor și toate miremele vegetale, cu dimineți devreme explodând la răsărit și cu apusuri blânde întârziind în serile cu lună plină, zile cu lumina îmbrățișând solar pământul, nopți mirobolante cu stelele clipind hipnotic. Câmpia din ochi, câmpia din inimă și câmpia din minte sunt, de fapt, câmpia ca loc de venire în lume, câmpia ca spațiu metafizic pentru ființă și câmpia ca existență pentru simțire. Așadar, câmpia din tine este câmpia în care te-ai născut, de aceea ea poate să fie loc și suport, soclu pentru ceea ce nu există, pentru ceea ce nu se vede, visare și alean, reverie și imaginar care creează forme ca norii de pe cer, trecătoare și line, mișcătoare și nedefinite. Între norii de pe cer și fantasmăle câmpiei s-a dezvoltat un generos tărâm de interșanjabilitate în care nălucile și arătările, părerile și mirajele, vedeniile și himerele, fantasmăle și închipuirile, iluziile și plâsmuirile vizuale, toate, sunt neasemuit necesare.

Dar pentru domnul Dumitru Popescu, câmpia nu este doar loc, spațiu natal, este ceva mai mult, ceva care se numește Bărăgan. Însuși numele deține rezonanțe misterioase bătând spre departe, legendar

și temător. Se zice că această câmpie a stârnit mirare turcilor, surpriză pentru ei care, ajungând aici, au perceput locul ca pe un tărâm halucinant, al vânturilor mari, al vijeliilor întețite de întinderile nemărginite. Dar pe dimensiunile de legendă Bărăganul a creat o spiritualitate și o cultură proprie de la cultura Boian până la adevărul că oștirile cotropitoare au trecut Dunărea și Marea Neagră dar nu au putut trece imensa câmpie, de la un ev mediu care probabil că era ca în tablourile lui Henric Trenk până la specificul andreescian, de la spațiul cercetat de Odobescu până la cel scris de Sandu Aldea, de la locul scris de Panait Istrati, de Marin Preda, de Ștefan Bănulescu, de Ion Gheorghe până la peisajul pictat de Gheorghe Ionescu, de Lucian Grigorescu, de Bogdan Pietriș. Pentru plasticianul Dumitru Popescu Bărăganul spune multe, că oamenii de pe pământ devin întâi năluci, apoi nori, păsările din văzduh devin cântec, apoi semințe, copacii devin întâi lucruri, apoi cenușă și fum, casele devin locuire după care devin ruine pe care strigă cucuveaua, sufletele oamenilor și al lucrurilor nu devin, dar nici nu rămân.

Aici, în acest Bărăgan, la Cosâmbești, s-a născut viitorul artist, Dumitru Popescu, fiul lui Nicu și al Maricăi, educat de părinți, crescut de câmpie, îndrumat de doamna învățătoare Elena Rădulescu, școlit la Slobozia la o școală de navetă zilnică de 5 km., păzind oile ca Nicolae Moromete, urmând liceul, tot aici, într-o clasă mixtă dar și având colegi deportați, stând bine la română și greu la matematică, fără profesor la desen. Totuși, vocația a încolțit singură și mărturisește că două au fost momentele decisive. Întâi, pionier fiind într-o tabără la Predeal, a fost fascinat de un nene aflat la peisaj, de cum picta, dar, mai ales, de mirosul culorilor. Întors acasă, la Slobozia, unde erau pictori de firme a primit resturi de culori și de pensule cu care a realizat o reproducere după *Țărâna cu ulciorul* a lui Nicolae Grigorescu și faptul că a reușit i-a dat aripi. Al doilea moment de fascinație a fost când, cu o mică trupă de elevi, au pus în scenă *D-ale carnavalului* de I. L. Caragiale, atunci fiind cucerit definitiv de ideea de a deveni scenograf.

A dat admitere la institutul bucureștean de arte, alături de candidați bine pregătiți și, bineînțeles, a căzut, dar, după un an, la a doua încercare a reușit. Spune că abia după trei ani a reușit să-și ajungă din urmă colegii, pentru ca, la sfârșit, din 9 studenți absolvenți pe țară la scenografie, să ajungă al cincilea, poziție care îi va aduce repartitia la Timișoara. Aici, la Opera română va fi scenograf până la pensie. A trecut prin trei căsnicii, ultima fiind un mariaj de echilibru necesar cu scriitoarea Maria Pongracz. În 1993 a revenit la șevalet executând, cum singur a spus-o, „vocalize picturale”, adică exerciții de natură statică și portret. S-a antrenat în plenerism cu Ion Bobeică, scenograf și el, la Berzasca, la Pojejena, la Poiana Mărului, apoi, călătorind, la Meteora, în Santorini, prin Grecia mediteraneană, chiar a prins gustul pentru peisaj. Executând patru tablouri pe tema anotimpurilor, criticul literar Cornel Ungureanu l-a încurajat și i-a sugerat să citească „Spațiul Bărăganului” scris de Vasile Băncilă. Astfel încât, memoria activată, livrescul lecturii, vederea retrospectivă au condus la o viziune integrală din care au apărut numeroase lucrări evocând drama singulară a Bărăganului decisă între vârtejurile mari și dispariția faunei, între vâlătucii de ciulini și suflul rece al Crivățului, între sărăcia oamenilor și puținătatea vegetației. Tot din nevoi preparative, din pregătirea de sine, și dintr-un fel de punere la încercare, a parcurs, scurt, un ciclu intitulat *Cromagrafii*, cu imagistică dezvoltată pe structuri geometrice riguros executate, dar care nu sunt tocmai o zonă de trecere, ci sunt chiar un ciclu de sine stătător, valabil ca realizare artistică.

Pictura. Mai mult ca văzutul. Imagistica din pictura domnului Dumitru Popescu rezultă dintr-o filozofie a câmpiei, dintr-o metafizică vizuală. Reprezintă ceea ce rămâne din ce s-a văzut o dată și din ce încă se vede privind spre zarea de mit a câmpiei, a Bărăganului natal. Este povestea felului de existență

numai a cerului și câmpiei, numai a zării ca o linie de fracție peste care trec delimitările suprapuse ale unor cadre care, ca în amintire sau ca în vis, în imaginație, dublează și izolează, subliniază și măresc, micșorează sau multiplică, luminează sau estompează câte un fragment din ceea ce se vede pentru a-i da pregnanță, pentru a fi mai aproape și mai atent privit, oferindu-i ca un fel de mostră, ca un fel de a-l așeza sub lupă. Li se specifică în mod caracteristic transparența acestor cadre, a acestor jocuri, de fapt, dintre o realitate văzută și o memorie resuscitată. Astfel, memoria ochiului acordă primat aceluia detaliu și-l transformă în semn figurativ. Fascinația vederii, starea privirii slujesc inevitabilul reveriei, sunt oficii ale câmpiei care te absoarbe. Tu însuți, privitorul, devii câmpie și te identificezi cu mărunțul și veșnicul freamăt, cu agitația sârmoasă a vegetației. Ca în cărțile de joc, câmpia și cerul își împrumută, își repetă fremătățile până devin intersanjabile. Câmpia se comportă ca o oglindă a cerului iar cerul ca un imens ochi deschis asupra câmpiei. Chiar tu ai impresia că deschizi ochii pentru prima dată într-o vastitate spațială și într-un timp fără limite. Nu există decât liniște și calm, numai cer și pământ și între ele părerea unei linii care le oprește să se piardă una în cealaltă.

Izbuteste această pictură să arate câmpia ca existență și să prezinte Bărăganul ca ursită. Cei care s-au născut acolo, afirmă pictorul, sunt privilegiați pentru că îl poartă peste tot cu ei și pentru că, am adăuga noi, traseul vieții lor, al trecerii prin lume și prin timp respectă și repetă traseul drept, neted al câmpiei, trăiesc pe o direcție anume când sufletul și simțirea au la dispoziție un vast spațiu și un timp îndelungat pe care să îl ritmeze cu câte o izbucnire verticală, dreaptă și ea, ca un copac, ca un stâlp de pridvor. Întinderea de pământ este ca o alunecare către întâlnirea dintre pământ și cer, linia singură prin care se lasă zărit infinitul. Adică existența și viața merg pe pământ drept până în zare, până la marginea spațiului și, de acolo, mai departe pe cer, tot drept, până la marginea timpului. În linia zării se focalizează și se adună spațiul și timpul oamenilor, spațiu de trecere și timp de trăire, în zare, care este mereu văzută dar niciodată atinsă.

Bărăganul picturii domnului Dumitru Popescu este o câmpie cu nume neînțeles și cu suflet stihial, cu identitate deschisă. Este întindere egală de pământ, când verde, când brună, aievea, ziua, când violetă, când albastră, ca în vis, noaptea. Cu ierburi și freamătul mulțimilor nenumărate de fire bătute de vânturi și de soare, cu cai ca niște făpturi numai de vis și noapte, păscând sub o lună trecând eminescian printre nori, cu gorgane ca niște tumuli neverosimili, nici pentru istoric, nici pentru prezent, nici cetate dar nici mormânt, cu priveliște nevoiașă dar în care se văd prin aer ferestre și uși deschise către cer, cu câte un salcâm singur, rătăcit dar cu ramurile pierzându-se tandru în văzduh. Imaginile se succed ca o argumentație fără drept de apel, ca un comentariu cu un abia ascuns ton de regret dar și cu un accent de reală bucurie. În lanul de floarea-soarelui turtele toate par să se repete, să arate că revin deodată ca într-o veșnică întoarcere eliadescă, în procesiunea religioasă, văzută perspectival, răsărită tocmai din zare, invocarea ploii este urmată de o ușoară dispariție în lumină, figură după figură, umbră după umbră. Copacul văzut de aproape are ceva de basm cu crengile reale goale, dar cu cele decupate de privire prezentând timidități feciorelnice de frunziș, dropia, așteptând între gorgane, singură cu ciocul ridicat spre cer, profilează o figură din ce în ce mai asemănătoare cu o ridicătură de pământ, cu o dispariție în pământ. Până și biserica, așezată pe roate, este trasă de șase cai prin miezul nopții, sub clopotele imense, transparente din cer, fugind din calea năvălitorilor.

Răsăritul soarelui este ca o ușă deschisă prin cadrul căreia câmpia se zărește altfel decât prin zidul știut al vederii iar apusul numără câteva trepte de coborâre spre zare, trepte de umbră și de tăcere,

de pleoape lăsate. Anotimpurile, primăvara, vara, toamna și iarna posedă fiecare un spațiu de trecere către departe, ca o fereastră sau ca o ușă, un fel de lupă mărint un fragment văzut, acesta echivalând, de fapt, un fragment de suflet, decupând o parte de suflet, mărită apoi. Primăvara, vegetația mărunță și fragedă aleargă spre zarea albastră ca niște copii spre balta așteptându-i să se scalde în undele ei verzi, vara, aceleași ierburi, apar ca un incendiu generalizat, cu firele de jar mărunte căzând în galbenul alb al zării, toamna, ploile căzând reciproc din cer pe pământ și din pământ pe cer vibrează înclinat violetul lumii iar iarna albastrurile albe ale pământului stau strălucitoare, curate lângă albastrurile albastre ale cerului frățesc.

Dar, poate, cele mai pregnante și mai tulburătoare imagini sunt cele ale lucrurilor emblematice pentru Bărăgan. Tornada, urcând unduios și feminin ca un balaur de la pământ la cer, adună pe acest traseu mulțimi de spirale, învârtite precum clipele unei vieți, ciulinii își însușesc rolul principal în numele general al vegetației bărgane, după ce au trecut nevătămați prin toate anotimpurile, fântâna, cu cumpăna în echilibru, arată că distanța până la apa de băut este egală cu distanța până la apa de ploaie, că în cerul de sus și în cerul de jos stelele clipească la fel de înalt, la fel de întunecat. Armele... Nicăieri nu mai pot fi văzute asemenea arme, șiri de paie cu volumetriile și cu cromatica alunecând în pământ, vegetal cosit și adunat aparținând mai mult pământului nu numai prin forme ci și prin substanță, arătând ca niște brațe spre geana deschisă a zării, suportând un cer cu norii de parcă acolo s-ar fi dus vegetația de peste vară, suportând acutul sentiment al dispariției, acești copii orfani și părăsiți ai câmpiei, ai Bărăganului. Până la urmă, imaginea conclusivă este un triptic, pentru că trei la număr sunt răstimpurile prin care trec și se îndepărtează spre zare, în egală măsură, ciulinii de pe pământ, norii de pe cer și oamenii de pe uliță.

Cromografii. Mai mult ca geometria. După reușitele nonfigurative, strict geometrice, maxim esențializate ale unor Kandinsky, Mondrian, Malevici, Moholy-Nagy, Delaunay, Albers, domnul Dumitru Popescu a purces la refacerea pe cont propriu a experienței abstracționismului geometric și care i-a fost nu doar o lecție parcursă și asimilată ci i-a fost confirmarea întoarcerii la șevalet și încurajarea că poate izbuti în pictură, că poate face pictură care să stea demn și valid în orizontul imediat al artei. Totuși nu a fost doar atât, întrucât seria acestor geometrisme arată o remarcabilă exactitate în execuție, fapt semnificativ, la fel de important fiind și impulsul căutării, al curiozității disipate în variante compoziționale și de formă, de culoare și de ritm. Este corect identificat spiritul geometric, simțit dinlăuntrul formei dar și activat cu justete în relaționările cerute de expresie. Evident, planeitatea există ca premisă imagistică dar este depășită, atât de permanentele contraste ale formelor și ale culorilor juxtapuse, cât și de efectul oarecum neașteptat al sugestiilor spațiale de adâncime. O suprafață uniform cromatică și diferită ca formă așezată peste alta și peste alta avansează posibilitatea unei structuri în principal animată prin diferențele vădite de figură geometrică și de identitate cromatică dar se ivește și situația implicită de a fi susținută pe dedesubt cu mici, dar pregnante virtualități spațiale. Se poate spune că în această serie de lucrări încă funcționează exercițiul scenografic aflat pe cale de a adormi, în același timp cu gustul tocmai trezit pentru culoare și formă în sensul imaginii specifice picturii de șevalet. Adoarme imaginația pentru determinarea unui loc și a unei ambianțe și se trezește fantezia pentru articularea unei imagini ca expresie și ca funcție de comunicare artistică, întreținută de un alt limbaj și de alte cerințe.

Scenografia. Mai mult ca teatrul. O asemenea gândire și simțire artistică manifestate în pictura fazelor și opțiunilor mai recente s-au manifestat și pe parcursul întregii cariere de scenograf, în acest gen, este drept, mai analitic, mai aplicat concretului scenic, dar, cumva, pe rând, prefigurând pictura, sau treptat, stilistic, ca o apropiere de paradigma peisagistică. Scenografia i-a cerut întuirea unui loc anume, cel de joc, imaginarea unui spațiu cât mai apropiat de cel ideal presupus de textul dramatic și de caracterul muzical, i-a cerut, de asemenea, transpunerea vizuală prin echivalarea de forme aparținând unor lumi diferite, cea reală și cea artistică, cea în care se mișcă actorii și cea care va reține doar vizualul. Această reconstituire, în bună măsură chiar constituire, de loc și de atmosferă se realizează pe traseul translației de la minte la ochi și de la ochi la spațiul văzut, activează vizualul ca sinteză de muzical și narativ, de afectiv și liric, de caracterologic și comportamental, de senzorial și ideatic. Dar decisivă rămâne dimensiunea simbolică până la sensul inițiativ și ritualic, până la atribuții de loc magic, totul pentru simpla dar adâncă împrejurare din care jocul este propus ca formă de existență și imitarea realității prevăzută să devină chiar realitate. Pentru simplul motiv că orice trăire și orice idee poate fi, în egală măsură, vizualizată și jucată.

De reținut că în scenografie domnul Dumitru Popescu a reușit să nu se repete și acest lucru a fost posibil pentru că în concepție a respectat muzica și libretul dar în realizare și-a aruncat ancora în istoria stilurilor. A acceptat mereu ca fiind ideea adecvată cea sugerată de unul sau altul dintre stilurile artei plastice și tocmai din acele sugestii a croit spațiul scenic. Scenografia realizată pentru *Flautul fermecat* de Wolfgang Amadeus Mozart este una vădit dominată de forme lirice, de un colorit evanescent și de o atmosferă de natură romantică. Peste fundaluri discrete de tonalități cromatice rafinate trec traseele drepte ale unor maxime stilizări a figurativului peisagistic și se proiectează personajele de parcă ar avea în spate înfinitul marin al răsăriturilor și apusurilor de soare. Spectacolul cu *Fidelio* de Ludwig van Beethoven a beneficiat de o scenografie sobră ca formă, dominată de direcțiile verticale a căror ritmică ascensională s-a conjugat inspirat cu armonia cromatică la fel de sobră dar întreținută și cu bogate plasticități ale unei armonii cromatice temperate, concurând la un cadru scenic elegant și rafinat. Cu aceleași mijloace artistice și cu aceleași efecte de comunicare vizuală scenograful Dumitru Popescu a realizat și spațiul de joc al baletului *lanca Jianu* pe muzica lui M. Chiriac cu o permanentă raportare a verticalelor desemnate de personajele din prim plan și de verticalele mult mai înalte ale elementelor de decor din fundal, producând o accepție baladescă a pădurii cu mulțimea figurilor umane suprapuse peste mulțimea coloanelor din spate, dar toate fiind puternic reliefate peste depărtările înzăpezite ale unui peisaj muntos. În scenografia pentru *Năpasta* lui Sabin Drăgoi aceeași recuzită de forme și culori, poate ceva mai accentuate prin intervenția grafismelor se dovedește a fi capabilă de tensiuni exprimate ca vizualitate și ca atmosferă conforme tensiunilor dramatice ale muzicii. Pentru *Trubadurul* lui Giuseppe Verdi, scenograful reconstituie construcții medievale de factură gotică în care prezența elementelor arhitectonice evocate alcătuiește mai repede edificii pentru retragerea și pentru dispariția personajelor decât fonduri pentru profilarea lor. Aulice, dar în mod apăsător dramatice, cu un dinamism când luminat, când întunecat, sunt formele scenice prevăzute pentru *Ernani* de Giuseppe Verdi și unde, nu atât mișcarea personajelor, cât agitația formelor de deasupra par să răspundă cu necesară fidelitate dramei lirice relatate de soliști. Baletul *Prinț și cerșetor* compus de Laurențiu Profeta a fost așezat într-un spațiu scenic eminentemente liric cu formele doar sumar sugerate dar cu o cromatică ce s-a caracterizat sugestiv prin transparențe și prin tonalități de finețe. Un adevărat fast oriental a desfășurat domnul Dumitru Popescu opereta *O noapte la Veneția*, caz în care trebuie reținut că forme împrumutate din arabescurile

arhitectonice se împletesc armonios, aproape nediferențiat cu ornamentația de proveniență rococo și întotdeauna încununată în partea de sus a spațiului scenografic cu elemente heraldice flancate de ample falduri de mătase agățate ca niște ghirlande, anume pentru a evidenția decorativismul candelabelor, a arcurilor trilobate și a ușilor traforate. La *Evgheni Onegin* de Piotr Ceaikovski cadrele scenice se succed de la sugestionarea clasicistă la cea barocă, apoi la cea romantică ritmând prin această succesiune o mare bogăție vizuală a formelor și atmosferei scenografice. Domnul Dumitru Popescu a știut întotdeauna să întrebuițeze cu deosebită eficiență sugestiile oferite de chiar formele la care a făcut recurs, de la cele provenite din arta rococo-ului pentru *Così fan tutte* de W. A. Mozart, până la coroanele regale plutind în aer ca niște clopote, ca niște bulbi de turnuri de biserică pentru *Boris Godunov* de Modest Musorgski, sau până la grafismele libere, aleatorii pentru baletul *Sărbătoarea primăverii* de Igor Stravinsky.

Și pentru că este vorba de domeniul scenografiei se cuvine remarcat faptul că, poate, nicăieri nu se simt mai bine calitățile de desenator ale domnului Dumitru Popescu decât în schițele, în proiectele pentru costume. Par să fie desene de creație vestimentară cu o vădită satisfacție a realizării resimțită în eleganța conturilor și în cromatica plăcută, curată. Figurile sunt elansate, au grație deosebită a prezenței, discreție a gesticii, cu un aer meridional, exotic. Contribuie la reconstituirea unui timp și a unui loc, la aproximarea unei epoci dar și a unui croi de generalitate bogat în resurse decorative. Aceste haine sunt pregătite să caracterizeze personajele, să le respecte felul de a fi, rolul jucat dar pare-se că au dintru început, în sine, ceva muzical și liric, ceva de reverie. Par pregătite pentru un carnaval căruia îi lipsește drama dar este generos suplinită de pitoresc și de grație. Sunt desene care valorifică exercițiul corect al crochiului dar sunt de natură să vorbească despre modul de lucru al artistului, îndelung preocupat, meticolos în aflarea soluției plastice, curat în execuție. Figurile proporționate subtil pentru a primi momentalitate servesc cu eleganța lor și cu distincția de evocare a profilului psihologic o gamă largă de personaje, de la cele din *Carmen* de Bizet, până la *Bărbierul din Sevilla* de Rossini, de la *Don Quijote* de Minkus și până la baletul *Corsarul* compus de L. Delibes. Fie că este vorba de pictura de șevalet, de scenografie sau de costume atrage imediat atenția la plasticianul Dumitru Popescu grija pentru lucrul bine realizat, curat și elegant, meticolos cu o bine dozată pedanterie, dar fără să obosească forma sau să o încarce cromatic. O păstrează într-o echilibrată ipostază care să îmbine armonios corectitudinea configurativă cu spontanul trăsăturilor de pensulă, gustul pentru o cromatică luminoasă cu profilarea liberă a formelor, imaginea bogat evocatoare cu detaliile la fel de bogate în plasticitate, după caz, fie în valori picturale, fie în valori decorative. Dar între Bărăganul natal din pictură și din suflet și scena lirică timișoreană îmbrăcată cu numeroase și scrupuloase scenografii se desfășoară un traseu artistic constant ca densitate și mereu ... Oricum nu prea era de așteptat ca un om apărut în ariditățile acelei câmpii să dețină un suflet caleidoscopic structurat, dar era de așteptat ca metafizica spațiului respectiv să orienteze sigur un artist către peisaj, către un spațiu căruia să nu-i lipsească niciodată freamătul discret interior.

CLĂI (Rusalii '51)

120/90 cm. acrylic pe pânză

„Bărăganul e metafizic, fiindcă sub monotonia aparentă ascunde adâncimea și variația transcendentă, așa cum monotonia gesturilor, mult repetate în cultul religios, face să evadeze în tanscendent.”

Vasile Băncilă

Pentru deportații din 1951 Bărăganul a reprezentat o pușcărie în aer liber...

ARMAN (1) (Sfinșii de paie)
120/90 cm. acrylic pe pânză

PORUMBIȘTE
120/90 cm. acrylic pe pânză

„Se sapă-n cer mari peșteri de plumb
și vântul se-n fundă în ele, vuind și
gemând.”

Petru Creția

ARĂTURĂ CU CIORI

90/120 cm. acrylic pe pânză

„Mirosul de pământ proaspăt al propriului suflet...”
Mihai Eminescu

SINGURĂȚATE ÎN VERDE

120/90 cm. acrylic pe pânză

„Tare sunt singur Doamne și pieziș!
Copac pribeag uitat în câmpie,
Cu fruct amar și cu frunziș
Țepos și aspru-n îndârjire vie.”

Tudor Arghezi

„Reflectarea imaginilor răsturnate sau fragmentate – imagini alternative ca-n oglinzile deformatoare...”

Ștefan Bănuțescu

ARMAN (II) (Miriște reflectantă)

90/90 cm. acrylic pe pânză

„Die Sonne ist Gott.“

W.Turner

Din zori și până-n asfințit, tot cu fața după soarele-zeu!

FLOAREA SOARELUI

120/90 cm. acrylic pe pânză

PROCESTIUNE (de implorat ploaia)
120/90 cm. acrylic pe pânză

Arșița mistuitoare a tot ce-i plantă, cereală sau buruiană, pâjolește totul în cale-i.
Ploaia pentru țărani e mană cerească, drept pentru care o imploră ritualic.

„În lumina unui cer ușor înroșit de zori călduri risipite de ciulini, ca niște oi sârmoase, înebuni-toare jerbe de umbre rotunde, dezlănțuite de un Dumnezeu ieșit din minți...”

Panait Istrati

„Ciulinii – adevărată puzderie de oi cenușii – îi vezi înclinându-se, formând mari purcoaie ce se rostogolesc cu greu, până ce Crivățul se repede odată cu furca lui, îi spulberă-n văzduh, îi face să joace o horă îndrăcită și apoi iar se împinge înainte.”

Panait Istrati

„Povestea ciulinilor... E vorba de acei ciulini care trebuie stârpiți dacă nu vrei să vezi, printre alte nenorociri, fugindu-ți copiii de-acasă, ei luând-o razna prin lume!”

Panait Istrati
„*Les Chardons du Baragan*”

NELINIȘTEA CIULINILOR
Triptic – 270/120 cm. acrylic pe pânză

Maria Pongracz

Retrospectivă scenografică DUMITRU POPESCU

„...Retrospectiva scenografică a artistului Dumitru Popescu, scenograful Operei Române din Timișoara, nu întâmplător îți produce... revelații. Vizitatorul, intrând în spațiul expozițional, compus și el după niște reguli interioare compoziționale, prin alăturarea a trei spații – cronologic și stilistic definite – prin coordonarea inteligentă și cu măsură a materialului expus, este purtat în și prin limbajul metaforic (caracteristic lui Bănulescu sau Fănuș Neagu) într-o lume imaginară, structurată pe baza operelor muzicale nemuritoare, transplantată într-un context nou, specific unui artist cu o individualitate formată. Astfel, el reușește ca, independent de spectacol – prin schițe, fotografii, elemente de decor și de costume – să ne ofere o călătorie imaginară aureolată de bucuria contemplării frumosului.”

(„România literară”, nr.14, din 5 aprilie 1984)

Codrina Tomov

De la scenă la biografie

„...În paralel cu proiectele scenografice transformate-n tablouri, austere, sistemice, lucrate cu un pregnant simț al geometrismului, Dumitru Popescu pictează chipuri și trece de la spectacolul scenei la acela al propriei biografii.”

(„Agenda zilei” din 1 octombrie, 2004)

Ciprian Radovan

„... La prima vedere, Dumitru Popescu pare un personaj foarte ferm, viguros, plin de forță, structurat. Văzut de-aproape, el însă e deosebit de sensibil, vulnerabil chiar, iar din acest punct de vedere expoziția marchează un moment de referință pentru opera artistului.”

„...Autor de proiecte și rezolvări scenice de mare inventivitate, Dumitru Popescu evocă acum în paralel cu dinamica spațiului scenic, fascinante jocuri de lumină și culoare, transpunând prin „pictură” repere constructive modulare, tridimensionale.

Suplimentar, într-o tulburătoare sondare de sine își permite starea de aducere aminte, rememorarea afectivă sugerând o sondare a unui anotimp primar desprins din copilăria sa și dintr-un imaginar album de familie.

Schițele de costume și cele ale secvențelor scenice, dublate de ilustrarea unei vocații suplimentare remarcabile pentru fixarea unor repere portretistice întregesc profilul unui artist multilateral, în egală măsură scenograf, pictor de șevalet sau grafician, liber în a se vedea (retrospectiv) și a se regăsi (introspectiv) în jocul semantic al unui demers autentic și proaspăt.”

(Din cuvântul rostit la deschiderea expoziției personale, la Galeria Helios, septembrie, 2004)

Emil Grama

Demers autentic și proaspăt

...Născut într-un sat de câmpie, Cosâmbești, Titi Popescu emană în ciclul „Reconstituiri” tandrețea și suavitatea, precum și tenacitatea adânc țărănească, a mediului în care a crescut și s-a format ca om. Iată gândul pe care mi-l trezește pictura lui Popescu, acest artist modest, care nu face niciodată zgomot în jurul lui, și care, în intimitatea existenței sale discrete, dezvoltă o sensibilitate plină de gingășie.

Din tablourile pictorului se desprinde o poezie a palorilor și vibrației... a îngemănelor rafinate dintre albastru și verde, dintre verde și roz ori violet...

Mai pretutindeni te cucerește o lumină care încântă, o organizare coloristică de ritmuri și suprafețe care degajă farmec...

(„Paralela 45” din 2 noiembrie, 2004)

Szekernyés János

Spectacolul culorilor și al spațiului

„... Dumitru Popescu a transformat în picturi, în compoziții artistice viziunea lui scenografică... O atenție deosebită a suscitât montajul realizat din portrete, prezentat în două panouri de mari dimensiuni, precum și imaginile din memoria afectivă în acel „album familial” în care ies în evidență detalii de peisaje și figuri umane reevaluate prin propria-i viziune artistică (reprezentând membrii familiei sale)...

În ciuda varietății și diversității tematice și stilistice, expoziția lui Dumitru Popescu este unitară, fiindcă lucrările au un numitor comun: exigența artistică, responsabilitate profesională conștient asumată.

În cele mai bune creații ale sale Dumitru Popescu în fond se reprezintă pe sine.”

(„Hetí Új Szó”, din 15 octombrie, 2004)

Cornel Ungureanu

În absența autoportretului

„...Expoziția din 27 nov.- 10 decembrie 2008, propusă tot la Galeria Helios... e altceva. Aparține unei experiențe spirituale, unei... încercări ale autorului de a ne vorbi despre el însuși...

Cele patru anotimpuri ale Bărăganului: tablouri care suportă, în mijlocul lor, imensa piatră dreptunghiulară a începuturilor. Ca în Odissea spațială a lui Kubrick, lumea începe de la ea. Poate că Bărăganul natal al lui Dumitru Popescu își va descoperi încă un plastician al itinerarelor spirituale.”

(„Orizont” din 19 decembrie, 2008)

„Lumea acestei clipe este făcută din nori și umbre de nori – peisaje ale minții.”
Petru Creția

RAPTIȚĂ SĂLBATICĂ
120/90 cm. acrylic pe pânză

RĂSĂRIȚĂ RĂSERĂNT
120/90 cm. acrylic pe pânză

„În Bărăgan atmosfera se oglindește în ea însăși. Este obiect și oglindă totodată.”
Vasile Băncilă

SALCÂMUL (de la Drumul Mare...)

90/120 cm. acrylic pe pânză

„Salcâmul – arborele spiritual al locului”.

„Bărăganul e o imensitate statică, o ancorare în veșnicie!”

Vasile Băncilă

DROPIA (Apusa regină a stepii...)

120/90 cm. acrylic pe pânză

„Drophia stepii sudice este pandantul mioriței năzdrăvane a nordului românesc.”

Ion R. Văcărescu

„În depărtare, pe linia netedă a orizontului, se profilează, ca mușuroaie de cârțițe uriașe, movilele, a căror urzeală e taina trecutului și podoaba pustietății.”

Alexandru Odobescu

„Vânătorii tămădăieni, cu ochi de vulpe, zăreau creștetul delicat al dropiei mișcând printre fulgii coliliei.”

Alexandru Odobescu

BISERICA ÎN BEJENIE
120/90 cm. acrylic pe pânză

„Biserica pe roate - În vremuri de început istoric, când băștinașii stepei bărăganice erau surprinși de năvălitori înhămau în grabă șase cai la acest bizar atelaj, în care-și urcau și ascundeau fecioarele și lăzile cu sămânță de grâu, după care, goneau spre codrii.”

Ștefan Bănuțescu - „Cartea Dicomesei”

VISUL CAILOR ÎN NOAPTE
120/90 cm. acrylic pe pânză

„Se pot visa și ceruri care nici n-au fost și nici nu pot fi.”
„Norul plutea tăcut peste lume, ca o zveltă pasăre himerică venită dintre stele...”

Petru Creția

ANOTIMPURI (1) – (Primăvara)
120/90 cm. acrylic pe pânză

ANOTIMPURI (II) – (Vara)
120/90 cm. acrylic pe pânză

ANOTIMPURI (III) – (Toamna)
120/90 cm. acrylic pe pânză

ANOTĂMPURI (IV) – (Iarna)
120/90 cm. acrylic pe pânză

VĂRTEJURI (Tornado)
145/90 cm. acrylic pe pânză

Se zice că duhul rău – ucigă-l to-
aca – e cel ce scormonește și ațâță
vânturile turbionare; de aceea
țăranii își făceau semnul crucii și
băteau mătânii pe câmp pentru
îndepărtarea Stihiei.

FÂNTĂNI ÎN AMURG
90/90 cm. acrylic pe pânză

„Fântâna cu cumpănă – element de legătură între ordinea divină și cea pământească – loc sacru.”

Mihai Cimpoi

„Puțurile – ființe apocaliptice à la Giacometti, subțiri, formând chiar colonii = vrajă = sobor extatic, schematic, de mistere existențiale.”

Vasile Băncilă

DUMITRU POPESCU

Data și locul nasterii: 15.01.1941, Cosâmbești, jud. Ialomița.

Studii: absolvent al Institutului de arte plastice „N.Grigorescu” din București, secția de scenografie, promoția 1966, discipol al profesorilor Alex. Brătășianu și Mihai Tofan.

Colegi de promoție: Victor Crețulescu, George Doroșenco, Grigore Gorduz, Ion Truică, Elena Zorlescu.

Activitatea profesională: Scenograf la Opera Română din Timișoara (1965-2001), profesor de scenografie la Facultatea de Arhitectură a Institutului Politehnic din Timișoara (2001-2009).

Memru U.A.P. – din 1973, secția scenografie.

Debutul scenografic: 1967, la Opera Română din Timișoara, cu „Elixirul dragostei” de G.Donizetti, în regia lui Dumitru Gheorghiu.

Montări de spectacole: de operă – 30/ de operetă – 8/ de balet – 21/ de teatru – 5/ de teatru de păpuși – 2.

Lucrări reprezentative pe scena Operei Române din Timișoara:

Operă: „Fidelio” de L.v.Beethoven, „Trubadurul” și „Ernani” de G. Verdi, „Boris Godunov” de M. Musorgski, „Carmen” de G.Bizet, „Cosi Fan Tutte” și „Flautul fermecat” de W.A.Mozart, „Orlando” de F.Haendel, „Elixirul dragostei” de G.Donizetti
Balet: „Carmina Burana” de C.Orff, „Corsarul” de Leo Delibes, „Fântâna din Baccisarai” de B.Asafiev, „Daphnis și Chloé” de M. Ravel, „Mandarinul miraculos” de B.Bartók, „Dans, dans, dans” de F.Valkay.

Operetă: „O noapte la Veneția” de J.Strauss, „Victoria și al ei husar” și „Bal la Savoy” de Paul Abraham.

Colaborări de înalt prestigiu: – *cu regizorii* – Dumitru Gheorghiu, Ulrich Baumgartner (Viena), Jean Rânzescu, George Zaharescu, Bob Massini, Valentin Perciun, A.I.Arборе, Alexander Donath (Germania), – *cu coregrații* – Gheorghe Ștefan, Alexandru Schneider, Francisc Valkay, Ion Tugearu.

Colaborări: Cu Teatrul de Stat Sibiu, Teatrul Muzical Brașov, Teatrul Național Novi Sad, Teatrul German și Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara, Turnee cu spectacole realizate la Opera Română din Timișoara: Iugoslavia, Italia, Olanda, Belgia, Luxemburg, India, Bulgaria, Spania, Ungaria.

Călătorii de studii și documentare: Franța, Italia, Grecia, Anglia, Ungaria, Cehia, Germania, Austria.

Expoziții personale:

1984 – Retrospectivă de scenografie, Helios, Timișoara.

2004 – Expoziție de scenografie, obiect și pictură – Helios, Timișoara.

2005 – Expoziție de scenografie și pictură – Saint Jean de Brayes (Orleans-Franța).

2008 – Expoziție de pictură și scenografie – Helios, Timișoara.

2010 – „Cromografii”, colaje abstracte – Pygmalion, Timișoara.

Expoziții de grup: – *scenografie* – în Timișoara, București (Triennalele Dalles), Praga (Quatriennale internațională) Novi-Sad (Triennale internațională), Klagenfurt; – *pictură* – în Reșița, și participări la Saloanele anuale ale U.A.P. din Timișoara.

Lucrări în colecții private: Germania, Serbia, Canada, Austria, Franța, România.

Alte preocupări în arta vizuală: grafică de carte și publicitară, enviroment, decorații de interior și pictură de șevalet.

Referiri critice: *în reviste și ziare din Timișoara semante de:* Doru Murgu, Damian Vulpe, Deliu Petroiu, Cornel Ungureanu, Ion Iovan, Ion Arieșanu, Ciprian Radovan, Ion Jurcă Rovina, Maria Mărgineanu, Emil Grama, F.Secoșan, etc.; – *în presa centrală și reviste de specialitate:* Ion Truică, M.P.Pongracz, Constantin Bărbuță.

Interviuri: la TVR Timișoara, TV „Analog”, TV „Europa Nova”, la Radio București și Radio Timișoara.

Distincții: „Pro Cultura Timisiensis” acordat de Consiliul Județean Timiș pentru întreaga operă, 2010.

Adresa: *studio* – str.Eugeniu de Savoya nr.11, Timișoara

Telefon: – 0256-203591, 0745-462741

E-mail: titi.popescui@gmail.com

**DUMITRU
POPESCU**
p i c t u r ă

